

Ekologisk hållbarhet och klimat

Läget (2015)	<ul style="list-style-type: none">• Mängden koldioxid i atmosfären, en av orsakerna till växthuseffekten, är högre idag än på mycket länge, sannolikt på ofattbara 32 miljoner år.• Medeltemperaturen på jorden de senaste åren är högre än någonsin tidigare uppmätt. I stort sett alla år under 2000-talet var varmare än i stort sett alla år under 1900-talet.• Nio av tio människor på jorden har tillgång till rent dricksvatten. Men tre av tio saknar fortfarande en fungerande toalettlösning.• Runt 900 miljoner människor lever i stadsmiljöer som klassas som slumområden.
Trenden 	<ul style="list-style-type: none">• Ekologisk hållbarhet är ett av få områden där statistiken visar en delvis negativ trend. Av de åtta millenniemålen var det bara inom detta mål där utvecklingen gick åt fel håll.• Mellan 1990 och 2015 ökade de globala koldioxidutsläppen med 50 procent.

Miljö och ekologisk hållbarhet inrymmer många frågor och områden som vart och ett är värda en särskild analys och egna globala målsättningar. Det är omöjligt att enkelt svara på om utvecklingen inom miljöområdet är positiv eller negativ.

Tveklöst varmare

2014 var det varmaste året på jorden sedan mätningarna startade 1880. De första tio månaderna av 2015 pekar dock på att rekordet kommer slås redan efter ett år. Det skulle innebära att 14 av de 16 varmaste åren som någonsin uppmäts alla har inträffat efter år 2000.

Temperaturen på jorden påverkas av många olika faktorer och kan variera stort från år till år, från månad till månad och mellan olika delar av världen. Det råder dock inget tvivel om att den globala medeltemperaturen på jorden över tid har ökat stadigt det senaste århundradet, i takt med allt större utsläpp av så kallade växthusgaser i atmosfären. Detta är klimatforskarna överens om.

Av de åtta millenniemålen som FN:s medlemsländer gemensamt antog i början av 2000-talet är mål nummer sju, det om ekologisk hållbarhet, det enda området som sett tillbakagång på global nivå. Det tydligaste misslyckandet är just utsläppen av växthusgaser. Att den globala temperaturökningen är en konsekvens av ökade utsläpp av bland annat koldioxid i atmosfären, går inte längre att blunda för.

Utsläppen av koldioxid är idag 50 procent högre än de var 1990, trots att de flesta forskare är överens om att vi måste ligga långt under 1990 års nivåer. Dessutom ökade utsläppen fortare under 2000-talet än de gjorde under 1990-talet. Trots den stora uppmärksamheten som frågan fått och trots en vetenskaplig och politisk konsensus om att utsläppen bör minska, går det alltså fortfarande åt fel håll.

Huvudanledningen till de ökade utsläppen är den snabba tillväxten i medelkomstländer, även om det fortfarande är höginkomstländerna som står för de överlägset största utsläppen (se grafen intill).

Den globala uppvärmningen är i förlängningen ett hot mot hela mänskligheten, men redan vid små temperaturhöjningar riskerar den att få en negativ inverkan på utvecklingen – framför allt i fattigare länder. Översvämningar, vattenbrist, minskad matproduktion och ökade livsmedelspriser, problem som redan nu orsakar stor hungersnöd, är några av konsekvenserna som allvarligt hotar utvecklingen i många fattiga länder.

UNDP:s Human Development Report har i flera år tagit upp aktuell forskning kring flera av klimatförändringens negativa effekter. Helt klart är att det är de fattigaste länderna som riskerar att drabbas hårdast. Dels för att marginalerna i dessa länder är mindre och att de därmed har lägre motståndskraft och mindre resurser, för att hantera klimatförändringens följder. Dels för att länderna redan idag drabbas hårt av miljörelaterade katastrofer.

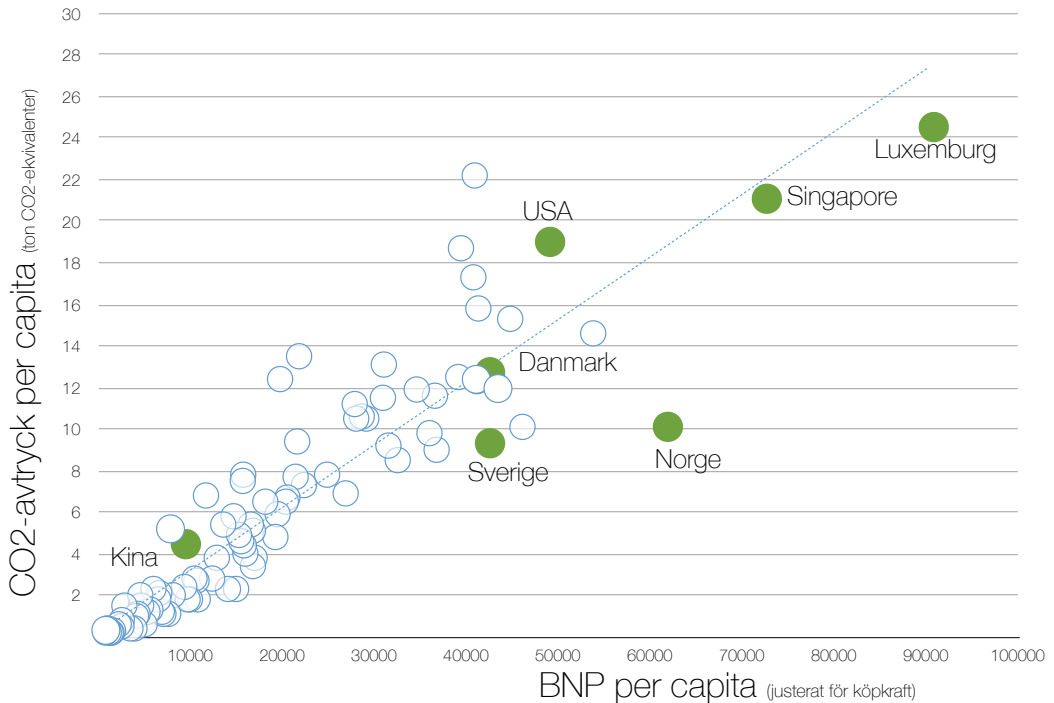
Det finns ett starkt samband mellan fattigdom och miljörelaterade dödsfall: ju fattigare land, desto större är risken att dö av orsaker kopplade till dålig miljö. Exempelvis dör närmare två miljoner människor varje år av dålig inomhusluft, på grund av att de saknar moderna spisar och istället lagar mat över öppen eld.

I Human Development Report 2011 uppskattas att hälften av världens undernäring och hälften av all barnadödlighet är miljörelaterade. Det handlar om matbrist, torka, översvämningar och brist på vatten, faktorer som riskerar att förvärras ytterligare när klimatet förändras.

Världsbanken varnade i slutet av 2015 för att över 100 miljoner människor kan falla tillbaka i fattigdom redan de kommande 15 åren, fram till 2030, på grund av klimatförändringar.

Översvämningar, vattenbrist, minskad matproduktion och ökade livsmedelspriser, problem som redan nu orsakar stor hungersnöd, är några av konsekvenserna som allvarligt hotar utvecklingen i många fattiga länder.

Sambandet mellan BNP och koldioxidutsläpp

Källa: Global Footprint Network, www.footprintnetwork.org

Foto: UN Photo/Shareef Sarhan

»Framstegen inom avlopp och sanitet har inte varit lika imponerande som för dricksvatten.«

HUR KLIMATFÖRÄNDRINGEN PÅVERKAR UTVECKLINGEN I VÄRLDEN

- **Översvämningar.** Ett varmare klimat för med sig stigande havsnivåer, vilket leder till översvämningar. Vissa stater, som Maldiverna, riskerar till och med att försvinna helt under havsytan.
- **Brist på vatten.** Krympande glaciärer leder inte bara till stigande havsnivåer utan också till större brist på rent dricksvatten.
- **Minskad matproduktion.** Ett varmare klimat påverkar regnmängd, temperatur och tillgång till vatten för jordbruket. Därmed påverkas också tillgången på mat i redan fattiga områden. Enligt vissa beräkningar skulle en ökning av temperaturen kunna innebära minskad avkastning med så mycket som 25 procent i Afrika söder om Sahara. För vissa grödor kan avkastningen minska med upp till 50 procent.
- **Hälsorisker.** Ett varmare klimat kan leda till att sjukdomar sprids till nya regioner. Flera hundra miljoner människor riskerar exempelvis därmed att utsättas för malaria, en sjukdom som redan idag skördar runt en miljon människoliv varje år.
- **Kollapsade ekosystem.** Den biologiska mångfalden är hotad och många arter riskerar utrotning, såväl på land som i världens hav. Redan idag har ungefär hälften av världens korallrev drabbats av så kallad blekning, till följd av högre vattentemperatur.

Vatten och sanitet

Det första millenniemålet som nåddes var att halvera andelen av jordens befolkning som inte hade tillgång till rent dricksvatten. Målet nåddes redan 2010. Idag beräknas 91 procent av jordens befolkning ha tillgång till säkert dricksvatten jämfört med 76 procent 1990. Det betyder att 2,6 miljarder fler människor har tillgång till rent vatten.

Rent vatten och fungerande avlopp och toalettlösningar är en avgörande faktor för bra hälsa. Bristen på hälsosamma vatten- och

avloppslösningar sprider bakterier och smittor som dödar miljoner människor varje år. Det här är ofta en avgörande del i framgången för andra satsningar inom hälsoområdet.

Framstegen inom avlopp och sanitet har inte varit lika imponerande som för dricksvatten. Trots att över två miljarder människor fått tillgång till någon form av egen eller delad toalettlösning saknar fortfarande 2,4 miljarder människor fungerande toaletter och avloppslösningar. De flesta av dessa, nästan två miljarder människor, har ingen toalett överhuvudtaget.